

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра психології і туризму

КУРСОВА РОБОТА

з психології

на тему: «Гра як умова розвитку дошкільника»

Студентки 3 курсу групи СОа 16-20
педагогічного факультету романо-
германської та української філології
напрямку підготовки «014 Середня освіта»
спеціальності «014.021 Англійська мова і
література»
Кривої Уляни Вікторівни

Науковий керівник: к.психол.н., доцент,
доцент кафедри психології і туризму
Кириленко Валентина Граціянівна

Національна шкала: _____
Кількість балів: _____
Оцінка ЄКТС: _____

Члени комісії:

_____	_____
(прізвище та ініціали)	(підпис)
_____	_____
(прізвище та ініціали)	(підпис)
_____	_____
(прізвище та ініціали)	(підпис)

АНОТАЦІЯ

Курсова робота «Гра як умова розвитку дошкільника».

Робота складається зі вступу, двох розділів, кожен з яких містить три та два підрозділи, висновки. Список літератури містить 25 джерел. Робота містить 42 сторінки.

Мета роботи: визначити особливості гри як умова розвитку дошкільника.

Об'єкт дослідження: гра як особливий вид діяльності дошкільника.

Предмет дослідження: гра як умова розвитку дошкільника.

Методи дослідження: застосовувалися відповідно до мети і завдань дослідження, а саме теоретичні, емпіричні та статистична обробка даних.

У першому розділі роботи було проведено дослідження основних понять: «гра», «ігрова діяльність». У цій частині описано теоретичні аспекти розвитку дитини, особливості її психіки та фізичного розвитку в дошкільному віці. Проаналізовано також роль гри у розвитку дитини та розглянуто особливості ігрової діяльності у дітей старшого дошкільного віку.

У другому розділі проведено емпіричне дослідження, метою якого було визначити вплив ігор на розвиток дошкільників. Дослідження проводилося на основі спостережень за грою дітей в дошкільному навчальному закладі та роботою вихователя, який впроваджував ігри.

Ключові слова: *гра, ігрова діяльність, розвиток, дошкільник, емпіричне дослідження, психологія, вплив ігор, використання ігор, дидактичні ігри.*

ABSTRACT

Course paper “Game as a condition for preschooler development”.

The work consists of an introduction, two chapters, each of which contains three and two subsections, and conclusions. The list of references includes 25 sources. The paper consists of 42 pages.

Purpose: to identify the features of the game as a condition for the development of preschool children.

Object of study: game as a special type of preschooler’s activity.

The subject of the research: game as a condition for preschooler’s development.

Research methods: were used in accordance with the purpose and objectives of the study, namely theoretical, empirical and statistical data processing.

In the first section of the paper, the basic concepts were studied: "game", "game activity". This section describes theoretical aspects of child development, peculiarities of the child's psyche and physical development in preschool age. The role of play in child development was also analysed, and the peculiarities of play activities in older preschool children were considered.

The second section presents an empirical study aimed at determining the impact of games on preschoolers’ development. The study was conducted on the basis of observations of children's play in a preschool educational institution and the work of the teacher who implemented the games.

Keywords: *game, game activity, development, preschooler, empirical research, psychology, influence of games, use of games, didactic games.*

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1	ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ГРИ ЯК УМОВИ РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКА	
	1.1. Поняття «гра», «ігрова діяльність» в психології.....	7
	1.2. Психолого-педагогічна характеристика дітей дошкільного віку.....	8
	1.3. Особливості ігрової діяльності у дітей старшого дошкільного віку.....	10
	Висновок до першого розділу.....	15
РОЗДІЛ 2	ЕМПІРИЧНЕ ВИВЧЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР ЯК УМОВИ РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКА	
	2.1. Зміст дидактичних ігор для розвитку дітей старшого дошкільного віку	16
	2.2. Методологія дослідження використання дидактичних ігор у дітей старшого дошкільного віку.....	18
	2.3. Аналіз проведеного дослідження.....	19
	Висновок до другого розділу.....	31
	ВИСНОВКИ.....	32
	СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	34
	ДОДАТКИ.....	36

ВСТУП

Актуальність дослідження. Для освіти сьогодення характерним є пошук все нових педагогічних можливостей для досягнення освітньої мети. Це пов'язано насамперед з відмовою від традиційного навчання та виховання, з ідеєю цілісності педагогічного процесу як системи, що опирається на теорії загальнолюдських цінностей, гуманізації, особистісно-орієнтованого підходу, пріоритету суб'єкт-суб'єктних відносин.

Теоретичний аналіз проблеми застосування гри у вихованні свідчить про широкий спектр наукових досліджень у галузі виховання. Проблема розвитку дітей дошкільного віку в сучасних дослідженнях подається через поняття милосердя, співчуття, толерантність, гуманні почуття, етична поведінка, формування позитивного сприйняття оточення і себе, екологічний розвиток засобами ігрової діяльності, формування оцінних і етичних судження в художньо-мовленнєвій діяльності. На думку вчених і практиків І. Беха, Т. Поніманської, В. Тернопільської пізнавальні почуття необхідно формувати в дошкільному віці. Теоретичні та практичні аспекти виховання дітей дошкільного віку досліджувалися в роботах С. Бакуліної, Н. Басюк, В. Блюмкіна, Т. Гуменнікової, Г. Гумницького, І. Зайцевої, Л. Крайнової та ін.

Процес формування пізнавальних почуттів дітей у старшому дошкільному віці найменш вивчене педагогічне явище, яке потребує відповідних теоретичних і експериментальних обґрунтувань, через відсутність спеціальних педагогічних досліджень з даної проблеми.

Зокрема, недостатньо уваги науковці приділяли розробці теоретичних і експериментальних дослідженнях моделі формування пізнавання дошкільників, педагогічних умов, що недостатньо вивчалися.

Об'єкт дослідження: гра як особливий вид діяльності дошкільника.

Предмет дослідження: гра як умова розвитку дошкільника.

Метою роботи є визначити особливості гри як умова розвитку дошкільника.

Завданнями роботи є:

- дослідити поняття «гри», «ігрової діяльності» в психології;
- визначити психолого-педагогічні характеристики дітей дошкільного віку;
- дослідити особливості ігрової діяльності у дітей старшого дошкільного віку та розкрити зміст дидактичних ігор для розвитку дітей старшого дошкільного віку;
- дослідити методологію дослідження використання дидактичних ігор у дітей старшого дошкільного віку та - проаналізувати проведеного дослідження.

Методи дослідження застосовувалися відповідно до мети і завдань дослідження, а саме виклад матеріалу здійснювався на основі наукового опису з використанням прийомів компонентного аналізу, трансформації, класифікації і систематики. Теоретичний метод був використаний при аналізі наукової літератури, наукових робіт, праць з метою дослідження проблеми; абстрагування, синтез, систематизація, узагальнення, що допомогли розкрити сутність даного проблемного питання. Дослідження проводилося у дитячому садочку в старших дошкільних групах. Методи спостереження, бесіди, аналізу, синтезу, порівняння та узагальнення, аналіз продуктів діяльності використовувалися для проведення дослідження.

Структура роботи. Характер і специфіка поставлених у дослідженні завдань зумовили структуру роботи. Дослідницька робота складається зі вступу, основної частини, висновку, списку використаних джерел. Основна частина містить два поширені розділи.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ГРИ ЯК УМОВИ РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКА

1.1. Поняття «гра», «ігрова діяльність» в психології

Учені вважають гру основною діяльністю дошкільника і визначають соціальний стан його розвитку. Ігри – соціальні за своїм походженням і змістом. Гра – історичний вид діяльності дітей, який репрезентує собою повторення дій дорослих та взаємовідносин між ними. Ігри, переважно сюжетно-рольові, незамінні в освіті дошкільнят та не тільки. Така діяльність вносить фактор творчості у поведінку хлопців. Гра є особливою формою життя дитини в суспільстві. Праця максимально згуртована з грою. У процесі гри дошкільники не лише відтворюють діяльність дорослих, а й задовольняють свої потреби у спілкуванні з дорослими, у суспільному житті з ними. Гра не припиняється, але вона є провідною діяльністю в дошкільному віці та має значний вплив на психічний розвиток дитини [25, с.104].

Поняття «ігрові технології» включає достатньо велику групу методів та прийомів організації педагогічного процесу у формі різноманітних педагогічних ігор. Педагогічні ігри відрізняються від «звичайних» ігор тим, що в них наявна чітко поставлена мета навчання та відповідний їй педагогічний результат. Поряд із терміном «ігрові технології», в педагогіці також існує термін «ігрове навчання», яке за формою є грою, а за змістом – вчення. Можна сказати, що «ігрові технології» та «ігрове навчання» є близькими поняттями, оскільки обидва мають на увазі реалізацію виховання та навчання в ігровій формі.

Сучасна дидактика розглядає гру як основу як джерело розвитку дитини. Наслідуючи логіку Й. Хейзінга, який стверджував, що поняття «людина граюча» виражає таку ж суттєву функцію як «людина творить», С.А. Шмаков приходять до переконання, що «у грі дитина самовиражається як особистість, як індивід, отримуючи різноманітну інформацію про мир і про себе від дорослих та

однолітків, насамперед у предметної та вербальної діяльності, у спілкуванні...» [9, с.25].

Ще у 20-х роках минулого сторіччя Л.С. Виготський звернув увагу на зміну змісту та динаміки дитячої гри. Один із розділів цієї книги Л.С. Виготського «Педагогічна психологія» містить дослідження педагогічного значення гри, про що пише Бех І. Д., посилаючись на Л.С. Виготського «Давно виявлено, – пише Л.С. Виготський, - що гра не являє собою чогось випадкового, вона незмінно виникає на всіх стадіях культурного життя у різних народів і представляє непереборну та природну особливість людської природи. Вони (ігри) організують вищі форми поведінки, бувають пов'язані з вирішенням досить складних завдань поведінки, вимагають від граючої напруги, кмітливості та винахідливості, спільного та комбінованої дії різних здібностей і сил» [5, с.95].

Місце та роль ігрової технології у навчальному процесі, поєднання елементів гри та навчання багато в чому залежать від розуміння педагогом функцій та класифікації педагогічних ігор.

1.2. Психолого-педагогічна характеристика дітей дошкільного віку

У дошкільному віці дитина дізнається багато нового про себе та спілкування з оточуючими людьми. Коли дитина досягне трирічного віку, вона стане набагато менш егоїстичною, ніж була раніше. Вона також буде менше залежати від дорослого, що свідчить про те, що її власне почуття ідентичності сильніше та безпечніше. Тепер діти фактично гратимуться з іншими дітьми, взаємодіючи, а не просто пліч-о-пліч. У процесі вони визнають, що не всі думають так само, як вони, і що кожен із їхніх товаришів по грі має багато унікальних якостей, деякі привабливі, а інші ні. Ви також помітите, що ваша дитина привертає увагу до певних дітей і починає з ними дружити. Створюючи цю дружбу, діти виявляють, що кожен з них також має особливі якості, які роблять їх симпатичними — відкриття, яке дає важливий поштовх самооцінці.

Є ще кілька хороших новин щодо розвитку дитини в цьому віці: коли вона стане більш усвідомленою та чутливою до почуттів і дій інших, вона поступово перестане конкурувати та навчиться співпрацювати, граючи зі своїми друзями. Вони по черзі діляться іграшками в невеликих групах, хоча іноді цього не роблять. Але замість того, щоб хапати, скиглити чи кричати про щось, вони насправді ввічливо просять більшу частину часу. Ви можете сподіватися на менш агресивну поведінку та більш спокійні ігрові сесії. Трирічні діти здатні вирішувати суперечки, чергуючи або обмінюючись іграшками [8, с.36].

Дитина підрастає і згодом дошкільник знаходить товаришів по грі, які йому, здається, подобаються, дорослий повинен взяти на себе ініціативу, щоб допомогти налагодити їхні стосунки. Заохочуйте їх запросити цих друзів до гори чи до спільної справи.

Дитяча мова сильно розвивається в 4-5 років. Можна помітити, що дитина любить розповідати історії та вести розмови. Вже дитина також може розповісти, що вона відчуває, поговорити про свої ідеї, поставити багато питань і сказати слова, які римуються.

Бандура А. вказує, що виховання починається з дитинства, з кожною новою компетенцією дитина формує уявлення про поведінку та можливі її варіанти. Прийоми, які ефективно застосовувати у вихованні дітей визначаються її віком. Задовольняється вона у процесі взаємодії з дорослими, які добирають педагогічно доцільні зміст і засоби спілкування. У спілкуванні дитина здобуває перший досвід екологічної поведінки [2, с.49].

Таким чином вихованням називають цілеспрямоване формування особистості, процес, який допомагає дитині підготуватися до взаємодії у соціумі. Це передача накопиченого досвіду, розвиток у дитині певних якостей та вмінь. Як правило, у будь-якому вихованні використовується три основні способи - покарання, заохочення та особистий приклад. Причому останній спосіб вважається чи не найефективнішим, оскільки діти схильні повторювати за дорослими, копіювати їхні звички та поведінку. Метод «батога і пряника» не працює, бо будь-яке насильство над особистістю потім має сукупність негативних

наслідків. При надмірному покаранні можна задушити в дитині ініціативність, створити психологічну травму – особливо якщо вона не розуміє, за що її карають. При надмірному заохоченні можна розпестити або заохотити розвиток формату спілкування під назвою «шантаж».

Формування екологічних поглядів, ідеалів, переконань, норм, що визначають повсякденну поведінку дитини у природному середовищі, здійснюється в умовах поведінкового вибору в процесі життєдіяльності, що тісно пов'язано з ідеальним прогнозуванням і передбаченням наслідків її життєвих учинків. У почуттях проявляється особистість, її соціальні настанови, інтереси, потреби, смаки. Вони можуть мати різне забарвлення і пов'язані з самооцінкою.

1.3. Особливості ігрової діяльності у дітей старшого дошкільного віку

У роботі з дітьми дошкільного віку ігрова діяльність є засобом вирішення багатьох освітніх завдань. У процесі гри діти взаємодіють один з одним, вчаться будувати діалог і вступати до нього, планують висловлювання, відбувається робота над формуванням інтонації, логічного наголосу, смислових пауз, виразності та сили голосу.

Ігрова діяльність сприяє розвитку доброзичливих якостей, у дитини формуються навички взаємовідносини з дорослими та однолітками; при взаємодії під час гри діти співвідносять та узгодять свої дії з діями партнерів по діяльності, у них також формуються невербальні компоненти спілкування: діти намагаються співвіднести пози, жести, рухи змістом слів, що вимовляються, відповідно до художнього образу.

Особливо необхідно виділити, що ігрова діяльність є моделюванням та відображенням життєвого досвіду дитини, під час якої учасники можуть виявляти свої творчі здібності, це у свою чергу позитивно впливає на розвиток емоційно-вольової, інтелектуальної, духовної та фізичної сфери.

Діяльність – це активне ставлення до навколишнього дійсності, що виявляється у впливі на неї, це вид активності людини, спрямований на пізнання

та творче перетворення навколишнього світу, у тому числі самого себе та умови свого існування [9, с.69]; це форма активного ставлення до дійсності, через яку встановлюється реальний зв'язок з навколишнім світом [6, с.67].

У своїй діяльності людина створює предмети матеріальної та духовної культури, перетворює свої здібності, зберігає та вдосконалює природу, будує суспільство, створює те, що не існувало б у природі без її активності. Через продуктивний та творчий характер своєї діяльності людина створила знакові системи, інструменти впливу на себе та природу. Використовуючи ці знаряддя, він побудував сучасне суспільство, міста, машини з їх допомогою створив нові продукти споживання, матеріальну та духовну культуру, та, зрештою, змінив себе. «Історичний прогрес, який мав місце за останні кілька десятків тисяч років, зобов'язаний своїм походженням саме діяльності, а не вдосконалення біологічної природі людей» [12, с.84].

Отже, враховуючи вище сказане, можемо зробити невтішний висновок, що діяльність це внутрішня (психічна) та зовнішня (фізична) активність людини, регульована усвідомленою метою.

Діяльність людини дуже різноманітна, і ми розглянемо пізнавальну діяльність дітей дошкільного віку докладніше. Пізнавальна діяльність є однією з основних форм діяльності дитини, яка стимулює навчальну діяльність на основі пізнавального інтересу [11, с.58]. Тому активізація пізнавальної діяльності дошкільників є невід'ємною частиною вдосконалення методів навчання та виховання (викладання та вчення).

Важко переоцінити значення пізнавальної діяльності для загального розвитку та формування особистості дитини. Усі процеси розвиваються під впливом пізнавальної діяльності. Для пізнання необхідна активна робота думки, і не лише розумових процесів, а й сукупності всіх процесів свідомої діяльності [13, с.59].

Відомим є те, що особистість розвивається лише в процесі своєї діяльності. «Навчити людину плавати можна тільки у воді, а навчити дитину діяти можна тільки у процесі діяльності» [11, с.58].

На думку Харитонova С., поняття «пізнавальна діяльність» більшою мірою відноситься до діяльності учня, це «форма співпраці дорослого та школяра, а головне – у ній удосконалюються як пізнавальні процеси, так і соціалізація підростаючого покоління» [24, с.85].

Пізнавальна діяльність - це свідома діяльність, спрямована на пізнання навколишньої дійсності за допомогою таких психічних процесів, як сприймання, мислення, пам'ять, увага, мова тощо [21, с.87]. Виходячи з цього визначення, можемо сказати, що пізнавальна діяльність включає такі основні психічні процеси як сприйняття, мислення, пам'ять, увага, увага.

Розглянемо їх докладніше. Швидкий сенсорний розвиток дошкільника до того, як він має достатній рівень розвитку сприйняття: у нього високий рівень гостроти зору, слуху, орієнтування у формі та кольорі предмета. Процес навчання висуває нові вимоги до його сприйняття. У процесі сприйняття навчальної інформації необхідні довільність та усвідомленість діяльності учнів, вони сприймають різні зразки, за якими повинні діяти.

Довільність та усвідомлення дій тісно пов'язані один з одним та розвиваються одночасно. Спершу дитину приваблює сам предмет і його яскраві властивості. Діти можуть зосередитись і уважно розглянути всі ознаки предмета, виділивши у ньому найважливіше, істотне. Ця особливість проявляється в ході навчальної діяльності. Робота вчителя має бути постійно спрямованою на те, щоб навчити учня аналізувати та порівнювати властивості предметів, виділяти сутність і виражати їх у слові.

Все це спонукає подальший розвиток сприйняття, спостережливості як особливого виду діяльності, риси характеру.

Дослідники розрізняють два напрями у цій роботі: перший – формування прийомів для осмисленого запам'ятовування (розподіл на смислові одиниці, смислове угруповання та зіставлення тощо), а інший – формування прийомів відтворення, розподіленого у часі, а також прийомів самоконтролю над результатами запам'ятовування.

Мнемічна діяльність дошкільника, як і все його навчання, стає більш невимушеною та осмисленою. Показником свідомості запам'ятовування є оволодіння учнем засобами запам'ятовування.

Варто також зазначити, що без спеціального навчання дошкільник не може використовувати раціональні способи заучування, оскільки вони всі вимагають застосування складних розумових операцій (аналізу, синтезу, порівняння), які він опановує під час навчання поступово. Оволодіння дошкільниками прийомами відтворення має свої особливості [5, с.87].

У процесі ігрової діяльності дитина отримує великий обсяг описової інформації, що вимагає від неї постійного відтворення образів, без яких неможливо зрозуміти та засвоїти навчальний матеріал. Тобто, відтворююча уява дитини від початку навчання міститься в цілеспрямованій діяльності, що сприяє її психічному розвитку.

Для розвитку уяви дошкільнят велике значення мають їхні уявлення. Тому велика робота вихователя у накопиченні системи тематичних уявлень дітей є надзвичайно важливою. Враховуючи постійні зусилля вихователя у цьому напрямі, у розвитку уяви дошкільника є деякі зміни: спочатку образи в уяві дітей розпливчасті, неясні, але згодом стають більш точними; спочатку в образі відображаються лише кілька ознак, причому серед них переважають несуттєві, але які з часом покращуються.

У дошкільника яскраво виражене конкретне образне мислення. Тому, вирішуючи розумові завдання, діти спираються на реальні предмети або їх зображення. На основі певних фактів робляться висновки й узагальнення. Все це відображається у засвоєнні навчального матеріалу [21, с.58].

Навчаючи за допомогою гри, ми навчаємо дітей не тому, що нам, дорослим, зручно подати навчальний матеріал, а тому, що дітям легко та природно його сприйняти.

Ігрові технології виконують 3 основні функції:

- інструментальна: формування певних умінь і навичок;
- гностична: формування знань і розвиток мислення учнів;

– соціально-психологічна: розвиток комунікативних навичок.

Гра корисна лише тоді, коли вона допомагає краще зрозуміти сутність питання, уточнення та формування знань дітей. Ігрові технології сприяють спілкування між дітьми та педагогами, оскільки під час гри взаємини стають більш невимушеними та емоційними.

Ці технології послідовно включають в себе різноманітні ігри та вправи, які розвивають уміння виділяти основні та характерні ознаки предметів, порівнювати та зіставляти їх, узагальнювати предмети за певними ознаками, відрізнити реальні явища від нереальних, володіти собою, швидкість реакції на слово, фонематичний слух кмітливість тощо. При цьому ігровий сюжет розвивається паралельно з основним змістом навчання, а також допомагає активізувати навчальний процес і освоювати низку навчальних елементів. Складання ігрових технологій з окремих ігор та елементів – це турбота кожного вихователя.

Висновки до першого розділу

Під грою розуміється спонтанна, вільна діяльність дітей, що передбачає єдність думки та дії, сприяє комунікації та самовираженню, приносить позитивні емоції та почуття впевненості у собі. З цієї точки зору до гри відноситься не лише сюжетна гра, але і фізична активність (біг, лазіння, катання на самокатах, велосипедах, каруселях тощо), продуктивна діяльність дітей (малювання, ліплення, створення фігур тощо), експериментування з різними матеріалами та ін.

Дошкільний вік є початковим етапом становлення особистості, на якому формуються основи характеру, ставлення до навколишнього середовища, людей, до себе, засвоюються норми екологічної поведінки, важливі для розвитку психічних якостей особистості. Однією з перших пізнавальних потреб - є потреба у спілкуванні з природою.

Можна зробити висновок, що ігрова технологія – це вид діяльності в ситуативних умовах, які спрямовані на відтворення і засвоєння суспільного досвіду, у якому складається та вдосконалюється самоврядування поведінкою. Вона є цілісною формою освіти, яка охоплює певну частину навчального процесу, об'єднану загальним змістом і персонажем.

РОЗДІЛ 2

ЕМПІРИЧНЕ ВИВЧЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР ЯК УМОВИ РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКА

2.1. Зміст дидактичних ігор для розвитку дітей старшого дошкільного віку

Вимогою сьогодення в освітній галузі є підвищення ефективності заняття та розширення арсеналу дидактичних засобів, які використовує вихователь для досягнення цілей за заданою метою у аспекті пізнання та виховання. Дослідження проводилося протягом двох тижнів у Броварському дитячому садочку в старшій дошкільній групі А та Б, із загальною кількістю – 49 дітей. Ігрова діяльність, яка й надалі буде описуватися, є у використанні вихователів, які працюють у цій групі. Основний метод даного дослідження – спостереження за грою дітей та роботою вихователя, який впроваджував ці ігри. Наприклад, на вулиці вихователь використовує здебільшого рухові ігри. Одна із них – хованки, метою якої було розвинути комунікативні та орієнтувальні вміння дітей. Враховуючи ситуацію в нашій країні на даний момент, іноді діти змушені були спускатися до бомбосховищ задля безпеки. У бомбосховищі вихователь також використовує різні ігри, щоправда малорухливі. Наприклад, гра «Що поміститься в банку?» для розвитку комунікативних умінь та мислення дітей, оскільки діти мають називати слова, при цьому враховуючи «місткість» банки (наприклад, слово «стіл» не підходить, оскільки він дуже великий і не поміститься в банку).

Оскільки це діти старшого дошкільного віку, які готуються іти до школи, тому важливим є формування моральних установок, правил соціальної поведінки ставлення до природи тощо.

Для дітей дошкільної вікової групи характерні три рівня відношення до природи:

- Обумовлене споглядальною оцінкою природних об'єктів («все в природі цікаве, красиве ...»);

- Викликане утилітарною оцінкою («природа нам все дає, щоб їсти», «у лісі багато грибів і ягід», «яструби, то хижак»);
- Обумовлене естетичною оцінкою («природа нам допомагає жити, тому її треба берегти»).

Під час даного дослідження вихователь разом із дітьми ходили в ліс, де вихователь формував відношення дошкільнят до природи. Наприклад, вихователька розповідала, які ягоди можна рвати, а які ні тощо.

У дошкільньому віці переважають перший і другий рівень стосунків. Очевидно, це можна пояснити характером спостережень, проведених з дітьми: при сприйнятті природи вихователі виділяють значне місце екологічного виховання з інтелектуальним і етичним. Діяльність дітей у природі не завжди доцільно організована. В основному вона спрямовується на безкорисливу допомогу навколишньому середовищу, але не на діяльність практичну (збір ягід, квітів тощо) [5, с.73].

Проте у дошкільнят можна сформулювати таке ставлення до навколишнього, яке буде обумовлено естетичною оцінкою, тобто розумінням значення природи для життя людини і необхідності її захисту та охорони. Вихователь має ознайомити дітей з правилами гуманного поводження з твариною, щоб вони твердо запам'ятали формулу: «так не можна, а так можна і потрібно».

Педагог зобов'язаний використовувати будь-яку можливість, щоб навчити дитину моральних вчинків у природному середовищі. Ось, наприклад, на прогулянці діти когось побачили. І вихователь, перш ніж взяти тварину, обговорить з дітьми, чи добре буде йому в дитячому садку, чи зможуть створити для нього умови, схожі на природні. За допомогою педагога діти доходять висновку, що «не варто брати, тут його будинок», «може його буде мама-пташка шукати». Кожен випадок негативного ставлення так само не повинен проходити повз увагу педагога [1].

Вихователь аналізує, чому дитина проявляє жорстокість по відношенню до тварини. Це може бути від незнання або від прагнення показати свою силу, під впливом негативного прикладу дорослого потрібно терпляче, дохідливо і разом з

тим вимогливо пояснити, чому не можна так робити. Цю істину кожен повинен засвоїти з дитинства.

Педагог має стежити за тим, щоб у вихованців з'явилася відповідальність за хороший стан тварини, яка живе в них в куточку природи, виникало не лише вміння, бажання, а й потреба попрацювати: вчасно нагодувати, напоїти, почистити клітку, прийти на допомогу.

2.2. Методологія дослідження використання дидактичних ігор у дітей старшого дошкільного віку

Актуальність використання ігрових технологій зараз підвищується через перенасиченість сучасного дошкільника інформацією. Ця спрямованість характеризується стійким бажанням до пізнання, отримання нових, більш повних та глибоких знань, тобто виникає пізнавальний інтерес.

Наведемо приклади дидактичних ігор, які вихователі часто застосовують на практиці:

1. Гра-вправа. Ігрова діяльність може організовуватися в колективній та груповій формі, але, все таки, більше індивідуалізована. Її використовують для закріплення матеріалу, або ж перевірки знань. Наприклад: "П'ятий зайвий".

2. Гра-пошук.

3. Гра-змагання. До них відносяться конкурси, вікторини, імітації телевізійних конкурсів тощо.

4. Сюжетно-рольова гра. Їх особливістю є те, що учні грають ролі, а самі ігри наповнені глибоким та цікавим змістом, який відповідає конкретним завданням, які були поставлені учителем. Це, наприклад, «Прес-конференція», «Круглий стіл», виконання ролі фахівців сільського господарства, історика, філолога, археолога тощо. Ролі, які позиціонують учнів як дослідника, переслідують не лише пізнавальні цілі, а й професійну орієнтацію. Під час такої гри створюються сприятливі умови для задоволення різноманітних інтересів, бажань, творчих прагнень учнів.

5. Пізнавальна гра-подорож. У запропонованій грі учні можуть здійснити «мандрівку» на континенти «частин мови», де треба знайти «інші» частини мови, у речення педагог вводить різні додаткові слова і лише потрібна частина мови може залишитися. У цій грі можна повідомляти нову для учнів інформацію та перевіряти наявні знання. Гра-подорож зазвичай проводиться після вивчення однієї або кількох тем розділу для визначення рівня знань учнів. За кожен станцію виставляються позначки.

Підібрали часто вживану дидактичну гру «Ярмарка», яка спрямована на набуття пізнавальних компетенцій для дітей старшого дошкільного віку, та стала основою експерименту (див. Додаток А.)

Результат гри: діти у діалогах між з собою та вихователями знайомилися з предметами живої природи, визначали її походження та навчалися культури спілкування та поведінки з речами на ярмарку.

Далі пропонуємо другу дидактичну гру «Троє поросят». Застосовуємо метод «мозкового штурму» та «мікрофон» для розвитку звукових компетенцій у дітей зі створення мовних ситуацій із наочністю. Дана гра спрямована на розширення знань дітей про професії, пов'язані з будівництвом та господарюванням, а також розвиток їх допитливості та кмітливості (див. Додаток А.)

Результат гри: діти навчалися планувати свої дії, розвивати свою творчу уяву та моторику рук, а також дошкільнята отримали уявлення про важливість праці в житті людей

2.3. Аналіз проведеного дослідження

Таким чином, при ознайомленні дітей з навколишнім світом вирішуються в єдності три завдання: формування знань про тварин та рослин, розвиток емоційно-позитивного ставлення до них і виховання толерантної екологічної поведінки в природі.

Дослідження проводилося в Броварському ДНЗ в групі А та Б. Для визначення стану сформованості пізнавальних здібностей дітей старшого

дошкільного віку було охоплено 49 дітей групи А (24 особи) та групи Б (25 осіб). Для проведення експерименту були використані такі методи: спостереження, бесіда, аналіз, синтез, порівняння та узагальнення, аналіз продуктів діяльності.

В рамках нашого експерименту ми проводили бесіди з вихованцями на групових заняттях, на основі дидактичних ігор пізнавального спрямування з елементами довкілля та об'єктів природи. Ми аналізували можливість дітей пов'язати малюнок з назвою озвученої тваринки чи рослини. У розповідях про тварин та рослин акцентували увагу на їх місце серед інших об'єктів природи на життя у природному середовищі. Опитування дітей про роль тварин та рослин у житті людини, яке здійснювали в усній формі, здійснювали з метою виявлення наявності ціннісного відношення до дикої природи серед вихованців. Узагальнення відповідей робили, користуючись критеріями оцінки результатів в експерименті.

На основі проекту з використанням гри «Ярмарка» ми визначили рівень сформованості навиків спостереження дітей. Критеріями оцінки результатів естетично-навчальних досягнень дітей були:

- володіння способами усвідомлення естетичної цінності;
- вміння використовувати правильне співвідношення картинка і назва відповідної тварини, та її характеристика та цінність у світі живої природи;
- комунікативні та адаптивні якості: вміння співпрацювати у процесі набуття естетичних навичок ;
- самоорганізація до екологічного навчання.

В результаті проведеного експерименту було визначено стан сформованості пізнавальних здібностей дітей старшого дошкільного віку.

Діти, поведінка і діяльність яких демонструють високий рівень самостійності, відносяться до високого рівня, а також вони є учнями з глибокими та системними знаннями з теми. Зазвичай такі діти спроможні досягти кінцевого результату праці, завдяки раціональним пошуковим діям, вони вкрай рідко звертаються за допомогою до дорослого, лише у випадку крайньої необхідності. Це ініціативні діти, які завжди доводять розпочату справу до кінця, оптимістично

ставляться до труднощів, здатні докласти максимум самостійних зусиль для того, щоб досягнути мети. Ці дошкільники впевнені у цінності вказаних елементів педагогічної бесіди – тваринах, а саме персонажів казки, які виконують свою роль у живій природі та потребують захисту від діяльності людини. Діти цього рівня мають досить високі вимоги до результатів своєї діяльності та товаришів.

До другої групи дітей, а саме **до достатнього рівня**, відносяться ті, які менше виявляють незалежність, творчу ініціативу і критичність, ніж дошкільнята високого рівня. Знання про естетичні цінності в таких дітей достатньо міцні. Ці учні можуть виявляти оптимізм, завзяття, ініціативність. На початку роботи вони здебільшого впевнені в успіху, але при зіткненні з перешкодою, можуть розгубитися. Здебільшого ці діти є творчими та більш критичними, ніж самокритичними. Також, вони легко звертаються до вихователя за допомогою.

Діти, які виявляють досить стійку інтелектуальну поведінку щодо понять естетичних цінностей в різних умовах і видах діяльності, відносяться до **середнього рівня**. Їх знання є поверховими, несистемними та репродуктивними. Такі діти є досить пасивними, вони не прагнуть високих досягнень, зазвичай задовольняються необхідним мінімумом, а також не схильні до ризикових дій. Зазвичай такі дошкільнята недостатньо організовані та легко приймають допомогу, не мають особливих надій на себе. Самокритичність не стимулює в них високих прагнень, вони не дуже орієнтуються у ціннісних категоріях, які подаються для них засобами природного довкілля.

До початкового рівня відносяться ті діти, що мають низький рівень незалежності, творчої ініціативи та критичного мислення в естетичному вихованні. Вони не можуть та не вміють працювати без допомоги дорослих, невпевнені у собі та задовольняються виконанням вимог вчителя. Зазвичай вони обирають шаблонні рішення та потребують для орієнтації готовий зразок або відомі їм завдання з детальним описом кроків виконання. У них є потреба в опіці та керівництві, оскільки такі дошкільники нездатні до самостійної, критичної та обґрунтованої оцінки зробленого.

В ході даного експерименту ми визначили стан сформованості пізнавальних здібностей дітей старшого дошкільного віку в обох групах. Показники стану сформованості пізнавальних здібностей дітей старшого дошкільного віку групи А (24) демонструє таблиця 2.1.:

Таблиця 2.1.

Показники стану сформованості пізнавальних здібностей дітей старшого дошкільного віку групи А

Стан сформованості пізнавальних здібностей	Абсолютна кількість дітей (24 особа)	%
Високий	8	33,3
Достатній	10	41,7
Середній	4	16,7
Початковий	2	8,3

За результатами експерименту видно, що в групі А найбільший відсоток дітей з достатнім рівнем 41,7 % (10 д.), але значний відсоток з високим рівнем 33,3 % (8 д.). Відсоток дітей з середнім рівнем 16,7 % (4 д.), також є діти з початковим рівнем 8,3 % (2 д.).

Отже, ми можемо зробити висновок, що в групі А не достатньо сформовані навички пізнавання дітей старшого дошкільного віку та ціннісні усвідомлення засобами природного довкілля.

Показники стану сформованості пізнавальних здібностей дітей групи Б (25 дітей) експерименту демонструє таблиця 2.2.:

Таблиця 2.2.

Показники стану сформованості пізнавальних здібностей дітей старшого дошкільного віку групи Б

Стан сформованості пізнавальних здібностей	Абсолютна кількість дітей (25 осіб)	%
Високий	9	36
Достатній	10	40
Середній	4	16
Початковий	2	8

За результатами експерименту видно, що в групі Б найбільший відсоток дітей з достатнім рівнем 40 % (10 д.), але значний відсоток дітей з високим рівнем 36 % (9 д.). Відсоток дітей з середнім рівнем 16 % (4 д.), також є діти з початковим рівнем 8 % (2 д.).

Проаналізувавши, показники стану сформованості пізнавальних здібностей дітей старшого дошкільного віку групи Б, ми можемо зробити висновок, що ці навички спостереження дітей не є достатньо сформованими. На основі цих даних ми порівняли показники стану сформованості пізнавальних здібностей дітей старшого дошкільного віку груп А та Б. Результати демонструє таблиця 2.3.:

Таблиця 2.3.

Показники стану сформованості пізнавальних здібностей дітей старшого дошкільного віку групи А та Б

Стан сформованості пізнавальних здібностей	Група А		Група Б	
	Абсолютна к-сть (24 особи)	%	Абсолютна к-сть (25 осіб)	%
Високий	8	33,3	9	36
Достатній	10	41,7	10	40
Середній	4	16,7	4	16
Початковий	2	8,3	2	8

Проаналізувавши, результати можна зробити висновок, що рівень сформованості пізнавальних здібностей дітей в групі А є нижчий ніж в групі Б. Відсоток дітей з високим рівнем є меншим на 2,7% , з достатнім рівнем є більшим на 1,7%, з середнім є більшим на 0,7% , а з початковим є більшим на 0,3% в групі А, ніж в групі Б. Для перевірки ефективності педагогічних умов організації навчальної діяльності дітей засобами ігрових технологій за результатами виконання (усної роботи) було визначено рівень сформованості навичок спостереження дітей в групах та здійснено їх аналіз. Групу А становили діти загальною кількістю – 24 особи. Групу Б становили діти загальною кількістю – 25 осіб. Показники стану сформованості стану екологічного виховання дітей в експериментальній групі демонструє таблиця 2.4.:

Таблиця 2.4.

Показники стану сформованості пізнавальних здібностей дітей старшого дошкільного віку групи А

Стан сформованості пізнавальних здібностей	Абсолютна кількість дітей (24 особа)	%
Високий	11	45,8
Достатній	11	45,8
Середній	2	8,3
Початковий	0	0

Показники стану сформованості пізнавальних здібностей та навиків спостереження дітей в контрольній групі демонструє таблиця 2.5.:

Таблиця 2.5.

Показники стану сформованості пізнавальних здібностей дітей старшого дошкільного віку групи Б

Стан сформованості пізнавальних здібностей	Абсолютна кількість дітей (25 осіб)	%
Високий	10	40
Достатній	10	40
Середній	4	16
Початковий	1	4

На основі цих даних ми порівняли показники стану сформованості пізнавальних здібностей дітей старшого дошкільного віку експериментальної та контрольної груп. Результати демонструє таблиця 2.6.:

Таблиця 2.6.

Показники стану сформованості пізнавальних здібностей в групах

Стан сформованості пізнавальних здібностей	А		Б	
	Абсолютна кількість дітей (24 особа)	%	Абсолютна кількість дітей (25 осіб)	%
Високий	11	45,8	10	40
Достатній	11	45,8	10	40
Середній	2	8,3	4	16

Початковий	0	0	1	4
------------	---	---	---	---

Проаналізувавши, результати можна зробити висновок, що стан сформованості пізнавальних здібностей дітей в групі А є вищим ніж в групі Б. Відсоток дітей з високим рівнем є більшим на 5,8 %, з достатнім рівнем є більшим на 5,8 %, з середнім є меншим на 7,7 % , а початковий є відсутній відсоток дітей в групі А, а у групі Б становить 4 % від загальної кількості.

За отриманими результатами ми здійснили порівняльний аналіз стану сформованості пізнавальних та виховання дітей групи А і групи Б до і після застосування гри «Ярмарок». Результати демонструють таблиця 2.7. та діаграма 2.10.:

Таблиця 2.7.

Порівняльна таблиця стану сформованості пізнавальних здібностей дітей групи А та Б до і після застосування гри

Стан сформованості пізнавальних здібностей	А				Б			
	КЕ		ФЕ		КЕ		ФЕ	
	Абс. к-сть д. (24 особа)	%	Абс. к-сть д. (24 особа)	%	Абс. к-сть д. (25 осіб)	%	Абс. к-сть д. (25 осіб)	%
Високий	8	33,3	11	45,8	9	36	10	40
Достатній	10	41,7	11	45,8	10	40	10	40
Середній	4	16,7	2	8,3	4	16	4	16
Початковий	2	8,3	0	0	2	8	1	4

За результатами експерименту видно, що в групі А найбільший відсоток дітей з достатнім рівнем 41,7% (10 д.), але значний відсоток з високим рівнем 33,3 % (8 д.). Відсоток дітей з середнім рівнем 16,7 % (4 д.), також є діти з початковим рівнем 8,3% (2 д.). Отже, ми можемо зробити висновок, що в групі А не достатньо сформовані навиків та компетенції пізнавальних компетенцій.

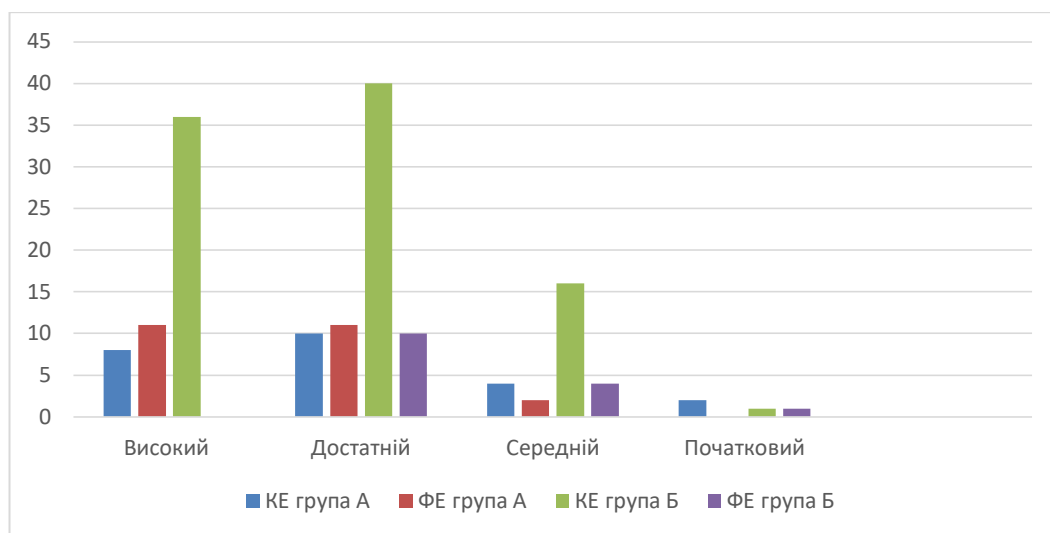


Рис. 2.10. Порівняльна діаграма показників стану сформованості пізнавальних здібностей дітей групи А та Б до і після формувального експерименту

Порівнюючи результати показників стану сформованості пізнавальних здібностей в першій групі до і після нашого дослідження можна зробити висновок, що стан сформованості пізнавальних здібностей дітей підвищився. Відсоток дітей з високим рівнем збільшився на 12,5% (3 д.), з достатнім на – 4,1% (1 д.), з середнім зменшився на 8,4 % (2 д.), з низьким зменшився до 0% з 8,3% (2 д.) на формувальному етапі.

В іншій групі зміни були дещо скромніші. Відсоток дітей з високим рівнем збільшився на 4% (1 д.), з достатнім рівнем залишився на рівні 40% (10 д.), з середнім 16 % (4 д.), з початкового рівня відсоток зменшився на відмітку 4 %.

Діаграма ілюструє, що показники стану сформованості пізнавальних здібностей підвищилися після застосування програми формувального експерименту: діти через дидактичні ігри, у доступній формі змогли охопити матеріал про екологічні цінності у житті.

Отже, спираючись на результати дослідження ми можемо зробити висновок, стан сформованості пізнавальних здібностей дітей істотно підвищиться за умов використання в процесі її організації технологій ігрової педагогіки засобами дидактичних технологій - ігор, а саме відвідування природних об'єктів,

практикування дидактичних ігор екологічного спрямування за вище зазначених педагогічних умов.

Підсумовуючи результати дослідження виявили, що відсутність досвіду відносин у дітей вимагає створення спеціальної ситуації, «запрограмовані» переживання, які педагог має продумати як реалізувати змодельовану ситуацію у рамках дидактичної гри. Перевтілення у персонажів ярмарки спонукало глибокий інтерес дитини до певної ситуації ідентифікування себе з героями та можливість запропонувати їм свою поведінку. Педагог використовував не тільки ситуації у словесній формі. Він спирався на образність мислення старших дошкільників, запропонував сюжетні картинки і сцени, розіграні самими ж дітьми.

Педагог врахував, що при обговоренні ситуації діти можуть зіткнутися з проблемами вибору поведінки, що наблизить її до реальності, дозволить визначити можливі мотиви дій. Варто підготувати вихованців до відповідної поведінки в реальній ситуації.

Загалом ситуації поведінкового вибору педагог може згрупувати на:

- 1) когнітивний;
- 2) оцінювання;
- 3) альтернативний;
- 4) ситуації абсурду.

Це слід також підкреслити, що у дітей формуються психологічні установки, які відповідають вимогам дорослих, зокрема вихователів щодо поведінки у природному середовищі. Поступово загальні вимоги переносяться на інші. Пізніше змінюються зовнішні вимоги дорослих та інших дітей у вимогах дитини до себе. Педагог, який встановлює ефективний зв'язок між інформацією, яку отримують діти та реальний досвід поведінки дітей має на меті та здійснює допомогу в подоланні розриву між знанням та поведінкою, характерними для старших дошкільників.

Варто звернути увагу вихователю на побудову занять за методикою «Філософія для дітей» (автора – американського філософа М. Ліпмана), що носить діалогічний характер і базується на вільному обміні думками у формі розмови.

Філософія для дітей є основою для роздумів про природу. Діти вчаться логічного підходу до обговорення питання. Завдання вихователя – створити ситуацію успіху як для кожної дитини окремо і для цілої «спільноти допитливих» загалом, навчити правил поведінки у природі та правильно і коректно взаємодіяти у природному середовищі [10, с.58].

В процесі діалогу народжується багато різних цінних екологічних ідей. Ні в якому разі не можна розрізняти одні правильні або помилкові судження. Звичайно, всі ідеї заслуговують на увагу. Цінність методу «Філософія для дітей» полягає в тому, що дітям вихователь задає питання, і вони їх виконують. Розгляд різноманітних життєвих проблем допомагає виробити подібні до своїх підходів моделі поведінки у природі.

Старші дошкільники ще не вміють усвідомлювати і чітко визначати мотиви своєї поведінки у природному середовищі, в тому числі екологічної, але на емоційному рівні це вже відбувається. Тоді дії стають предметом відображення дитини. Для того, щоб допомогти дитині знайти аналогію в реальному житті і прийняти правильне рішення в потрібній ситуації, деякі запитання можуть бути спеціально задані, виводячи дитину за межі сюжету твору.

У результаті такої роботи над творами дитина відчуває радість відкриття, яка грає важливу роль у його повсякденному житті. Філософія для дітей допомагає «створювати в дітях тривку несприйнятливості до насилля, поведінки безвідповідальності у природі» [2, с.153].

Практична реалізація педагогічних настанов мала позитивні результати для набуття навиків екологічного виховання. Для подальшої ефективної роботи педагога слід зауважити наступне.

Вихователь має пам'ятати, що екологічну поведінку неможливо виховати заборонами, оцінками, покараннями чи лише заохочення. А. Макаренко зазначав, що її потрібно вчити так само, як мови чи арифметики. Необхідна системність у роботі, з'ясування вимог в формуванні умінь і навичок співпраці та співіснування у природі шляхом практичного закріплення цих вимог і безперервної роботи з удосконалення дій засобами «тренування, повторення поведінки».

Таким чином, педагогу варто визначити екологічний шлях навчання в старшій групі. Проводити необхідно закріплення у формі вправ на самопізнання, етюдів для розпізнавання та тренування різноманітних емоційних станів, вправи на перевтілення, моделювання та вирішення життєвих ситуацій, аутотренінг, ігрові вправи комунікативних навичок, психотехнічних ігор та інше, які дозволять закріпити норми поведінки у природньому середовищі та сформують поведінкові навички для гармонійної участі та співпраці у екологічних відносинах. Це дозволить розвинути психологічну спостережливість старших дошкільників, в умінні поставити себе на місце інших або пояснити поведінку людей у природі, поглянути на ситуацію очима партнера щодо природного середовища.

Потреба увійти в стан іншого сприяла формуванню емпатії в них - здатність і здатність розуміти інших людей, тварин, уявно входити в їх положення і психічний стан, що є важливим фактором цілісного ставлення до людини як члена природного середовища.

Відомо, що провідним видом діяльності дітей старшого дошкільного віку є гра. Гра з елементами казки допомагає дитині входити у суспільство, в природу і вписуватися в це. На першому плані гри стоять стосунки між людьми, суспільний зміст праці на природі. Вона моделює стосунки між людьми у виконанні соціальних функцій: дбайливе ставлення до тварин, рослин – виготовлення годівничок, виготовлення систему поливу для рослин, за якими виявив бажання доглядати.

Важливі показники компетентності дитини в освітній лінії «Дитина і природа» – це вміння спокійно відстоювати власну думку та своє уміння узгоджувати свої бажання, прагнення з інтересами інших, брати участь у колективній справі, яка стосується взаємодії з природою.

З нашого досвіду, в процесі знайомства з природнім середовищем варто залучити дітей старшої дошкільної групи до гри, де діти у такий спосіб познайомляться з елементами живої та неживої природи, важливості цінувати кожен об'єкт природнього середовища, бути відповідальним природо користувачем.

Гра, що має на меті навчати дитину нормам поведінки має:

- відповідати віку вихованця, тобто його інтелектуальний розвиток має усвідомлювати норми, які йому намагаються закріпити;
- матеріали казки мають бути зрозумілими для розуміння та усвідомлення – психологічна складова;
- гра має забезпечити поле для роздумів та змусити приймати правильні рішення у ситуації з вибором поведінки;
- екологічні навички варто закріплювати безпосередньо спілкуючись з природою: мотиви казки можна інтерпретувати через прогулянки і знайомство з новими об'єктами природи (відвідування зоопарку) тощо;
- гра має відповідати реаліям, в яких зростає дитина, або ж відхід від реальності допоможе використовувати прикладно поведінкову модель в реальному житті, дитині не має бути труднощів з перенесенням проблемної ситуації.

Висновки до другого розділу

Таким чином, застосування гри у пізнавальній діяльності позитивно відображаються на розвитку дошкільника. Відносини стають більш дружніми, довірливими, якщо між дітьми та вихователем педагогічні процеси відбуваються з дотриманням норм та педагогічних умов. Дотримання їх дозволяє сформувати у кожної дитини позитивну спрямованість на однолітків, уміння проявляти до нього увагу та турботливе ставлення у природному середовищі. Діти у ігрових формах навчання прагнуть взаємодіяти один з одним, що виявляється в умінні помічати труднощі однолітків і бажання прийти на допомогу: виготовити годівничку, дати води собачці, яка живе у дворі під наглядом батьків, не смикати kota, який вирішив полежати на лаві.

Спираючись на результати дослідження ми можемо зробити висновок, стан пізнавальних здібностей дітей істотно підвищиться за умов використання в процесі її організації технологій ігрової педагогіки засобами природного довкілля, а саме відвідування природних об'єктів, практикування дидактичних ігор спрямування за вище зазначених педагогічних умов.

ВИСНОВКИ

Отже, застосування гри у педагогічній роботі з дітьми є апробованою практикою, яка відома у педагогіці давно. Саме за допомогою гри дитині найлегше набути свідомості у поведінці зокрема у сфері екологічного виховання. Гра відображає життєві свідомі і несвідомі проблеми людини та процес вирішення цих проблем. Мова гри зрозуміла дитині, а сама гра проста, але водночас загадкова. Гра сприяє розвитку уяви, яка потрібна дитині для розв'язання проблем гармонійного співіснування у природі. Стиль гри зрозумілий дитині-дошкільнику, яка ще не вміє логічно мислити, а казка ніколи не обтяжує дитину логічними роздумами. Гра не навчає дитину напряду, а навпаки дозволяє їй позиціонувати себе з героями, спостерігати за їхніми вчинками та діями, не нав'язуючи жодних настанов.

Під грою розуміється спонтанна вільна дитяча діяльність, яка передбачає єдність думки та дії, комунікації та самовираження і приносить позитивні емоції та впевненість у собі. З цієї точки зору до гри відноситься не тільки сюжетна гра, а й фізична активність (біг, лазіння, катання на самокатах, велосипедах, каруселях та ін.), продуктивна діяльність дітей (малювання, ліплення, створення фігур тощо), експериментування з різними матеріалами та ін.

Дошкільний вік є початковим етапом становлення особистості, на якому закладаються основи характеру, ставлення до навколишнього середовища, людей, до себе, засвоюються норми екологічної поведінки, а також важливі для розвитку особистості якості психіки. Серед перших пізнавальних потреб є потреба у взаємодії з природою.

Можна зробити висновок, що ігрова технологія – це вид діяльності в ситуативних умовах, які спрямовані на те, щоб відтворити та засвоїти суспільний досвід, в якому складається та вдосконалюється самоврядування поведінкою. Вона будується як цілісна освіта, що охоплює конкретну частину навчального процесу, яка об'єднується загальним змістом, сюжетом і персонажами.

Таким чином, застосування гри у пізнавальній діяльності позитивно відображаються на розвитку дошкільника. Відносини стають більш дружніми,

довірливими, якщо між дітьми та вихователем педагогічні процеси відбуваються з дотриманням норм та педагогічних умов. Дотримання їх дозволяє сформувати у кожної дитини позитивну спрямованість на однолітків, уміння проявляти до нього увагу та турботливе ставлення у природному середовищі. Діти у ігрових формах навчання прагнуть взаємодіяти один з одним, що виявляється в умінні помічати труднощі однолітків і бажання прийти на допомогу: виготовити годівничку, дати води собачці, яка живе у дворі під наглядом батьків, не смикати kota, який вирішив полежати на лаві.

Спираючись на результати дослідження ми можемо зробити висновок, стан пізнавальних здібностей дітей істотно підвищиться за умов використання в процесі її організації технологій ігрової педагогіки засобами природного довкілля, а саме відвідування природних об'єктів, практикування дидактичних ігор спрямування за вище зазначених педагогічних умов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонюк Т. Дитина – дзеркало сім'ї. Шкільний світ, 2011. №2. С. 1-3.
2. Бандура А., Волтерс Р. Підліткова агресія. Вивчення впливу виховання та сімейних відносин. Х. : Квітень Прогрес : ЕКСМО-Прес, 2000. 508с.
3. Бех І. Д. Виховання особистості : у 2 кн. / І. Д. Бех. Київ : Либідь, 2003. 344 с.
4. Бех І. Д. Виховання особистості : підруч. / І. Д. Бех. Київ : Либідь, 2008. 818 с.
5. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання : наук.-метод. посіб. Київ : ІЗМН, 2008. 204 с.
6. Беленька Г.В., Богініч О.Л., Машовець М.А. Здоров'я дитини – від родини К. : СПД Богданова А М., 2016. 220 с.
7. Богуш А. М. Українське народознавство в дошкільному закладі : навч. посіб. для студ. вищих пед. навч. закл. / А. М. Богуш, Н. В. Лисенко. 2-ге вид., переробл. і допов. К. : Вища школа, 2002. 408 с.
8. Браун-Галковська М. Домашня психологія : Подружжя, діти, родина; пер. з пол. З. Городенчук. Луцьк : Свічадо, 2000. 176 с.
9. Галузинський В. М. Самовиховання та самоосвіта школярів. Київ : Радянська школа, 2009. 150 с.
10. Горецька О. В. Психологічні умови оптимізації спілкування батьків з дітьми дошкільного віку : автореф. дис. канд. психол. наук: 19.00.07. Київ: Б.в., 2019. 20 с.
11. Духовно-екологічне виховання дітей дошкільного віку : 2-ге вид., доп. і перероб. : програма з духовно-екологічне виховання дошкільників; навчально-методичний посібник / Укладачі: Скрипник В. В., Сучок В. Є.; за ред. В. М. Жуковського. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2012. 184 с.
12. Карпенко З. С. Аксіопсихологія особистості. К. : Міжнар. фін. агенція, 1998. 216 с. С. 194–213.

13. Лебеденко Т.А. Загальнолюдські цінності в духовному розвитку особистості. // Виховна робота. 2010. № 10. С. 44-47.
14. Лисенко Н. В. Педагогіка українського дошкілля : навчальний посібник : У 3 ч. Ч. 2 / Н. В. Лисенко, Н. Р. Кирста. Київ : Видавничий дім «Слово», 2010. 360 с.
15. Лохвицька Л. В. Програма з - екологічного виховання дітей дошкільного віку «Скарбниця моралі». Тернопіль : Мандрівець, 2014. 24 с.
16. Павелків Р. В. Розвиток - екологічної свідомості та самосвідомості у дитячому віці : монограф. / Р.В. Павелків. Рівне : Волинські обереги, 2004. 248 с.
17. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2008. 456 с.
18. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка. Практикум: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл., спеціальність «дошкільне виховання» / Т. І. Поніманська, І. М. Дичківська. Київ : Видавничий дім «Слово», 2004. 352 с.
19. Сухомлинский В.А. Сердце отдаю детям. 8-е изд. К. : Рад. школа, 1984. 288 с.
20. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям. // Вибрані твори : в 5-ти т. К. : Радянська школа, 1980. Т.3. 150 с.
21. Ушинський К. Д. Рідне слово. // Вибрані пед. твори : у 2-х т. К., 1993. Т. 2. 380с.
22. Фасолько Т.С. Виховання відповідальної поведінки у дітей старшого дошкільного віку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.08. «Теорія та методика професійної освіти». К., 2000. 20 с.
23. Харитонова С. Безцінний порадник для батьків майбутніх школярів / С. Харитонова. Київ : Шкільний світ, 2009. 120 с.
24. Чернега Н. С. Екологічно-етичне виховання дітей дошкільного віку. Адаптована програма щодо – екологічно-естетичного виховання дітей дошкільного віку. Сквиря : Джерело, 2009. 40 с.
25. Скрипченко О.В. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчукта ін. К. : Просвіта, 2001. 416 с.

Додатки

Додаток А

Гра «Ярмарка»

Мета: виховувати культуру поведінки, почуття любові до природи; повагу до інших членів суспільства та природи, пізнавальних компетенцій; активізувати словник дітей за темою.

Нам треба розвивати мислення, мовлення, увагу, уяву, творчість, дрібну моторику рук, самостійність, фантазію, відчуття ритму, спостережливість.

Підготовча робота: імпровізований магазин, бесіда із продавцями-дітьми; виготовлення атрибутів до гри; розповідь про ярмарки, які проводились в давнину; перегляд ілюстрацій, картинок, вивчення пісень.

Ігровий матеріал: українські костюми для дітей, муляжі овочів та фруктів, стрічки, тканина, гроші, касовий апарат, ваги, кредитні картки, прикраси (намиста), керамічний та глиняний посуд, вишиванки, кошики.

Ігрові ролі: продавці, покупці.

Хід гри:

Звучить пісня:

Ой на ярмарок, тай на ярмарок

Залюбки усі підемо,

Ой на ярмарку, тай на ярмарку

Все що хочемо знайдемо.

Вихователь:

Ах, ярмарок, а хто тебе не знає.

Ти, ярмарок, мій спокій відібрав,

Дарунки різноколірні і тут, і там, і скрізь,

Ходіть сюди, на ярмарок, купуйте веселіш!

Вихователь: Що можна побачити на ярмарку? Чи були колись з батьками на ярмарку?

– Діти, з давніх-давен в Україні проводяться ярмарки. І чого тут тільки немає... Землероби, народні умільці, крамарі виставляють і продають свій товар.

Зазиваючи покупців, рекламуючи садовину, городину, худобу, птицю, різноманітні вироби, кожний прагне і товар продати, і себе показати. Люди з'їжджаються на ярмарок, як на свято. Одні везуть, щоб продати, інші їдуть, щоб купити або виміняти. Ось сьогодні і ми відвідаємо ярмарок.

Ласкаво прошу!

Діти-відвідувачі заходять на ярмарок і діти-продавці починають рекламувати свій товар.

1-й продавець:

Увага! Увага! Спішіть-поспішайте!

Господарі й гості, глядіть, не минайте!

На ярмарок прошу гуртом, поодинці,

Чекають на всіх вас чудові гостинці!

2-й продавець:

На ярмарку нашім усього багато

На будь-який смак щось можна придбати

Тут щедрі дарунки із саду й городу,

Тут пісня і жарі. Усім в нагороду.

Продавець капусти:

Купуйте капусту, вона вітамінна,

І солена в бочці, в салатах відмінна.

У борщику, в супі, в смачних голубцях,

І смажена в маслі, і терта — в млинцях.

Діти: кожен називає рослину, яку запам'ятав і де її можна використовувати.



Рис. 2.1. Капуста

Продавець моркви:

Ця морква під сонечком щедрим зростала,

Земелька водою її напувала,

Тому-то й вродила така соковита.

Морквяного соку вам треба попиту!



Рис. 2.2. Морква

Продавець помідорів:

Беріть помідори, вони — пречудові,

До вашого столу хоч зараз готові!



Рис. 2.3. Помідори

Продавець огірків:

Огірки вродили рясно,

Урожай зібрали вчасно,

Товстенькі й колючі, немов їжачки,

Аж просяться в бочку, візьми й засоли.



Рис. 2.4. Огірки

Продавець картоплі:

Купуйте, купуйте усі бараболю,

Варіте і смажте із сіллю й без солі,

Сто страв господиня з картоплі зготує,

Картопля як хліб — вона всіх нагодує.



Рис. 2.5. Картопля

Дитина-продавець фруктів:

Фрукти також уродили:

Груші, яблука та сливи,

І, звичайно, виноград.

Знайдеш тут усе підряд.



Рис. 2.6. Фрукти

3-й продавець:

Тут речі умільців, ні з чим незрівнянні,
Барвисті стрічки, рушники вишивані.



Рис. 2.7. Рушники вишиті

4-й продавець:

Полив'яний посуд – миски та горнята,
Сопілки – хлоп'ятам, намисто – дівчатам.
Беріте калину-червоні корали.
Ці кетяги небо і сонце ввібрали.



Рис. 2.8. Сопілки та намисто

Пісня звучить і діти підспівують: «Ходить гарбуз по городу...»

Продавець вишивок:

Дивуйтесь, купуйте, але не баріться.

Краса-то яка — підійдіть, подивіться!

Яка-то робота, які-то узорі!

В цих вишивках — пісня й лани неозорі,

Птахів щебетання, весняні світання,

Квітковий розмай і калини зітхання.



Рис. 2.9. Вишиванка

Вихователь:

- Молодці, діти! Ви гарно працювали і своїм рідним добра бажали. То ж ваш посуд буде для них оберегами, як ви і бажали.

Сьогодні на ярмарку ми побували:

Одні продавали, інші – купували.

Сміялись, співали та ще жартували,

Різного краму багато придбали.

Ось і закінчується наш гучний ярмарок. Усе продано. Я бажаю вам, щоб завжди на столах був достаток, щоб було що продавати, й було за що купувати.

Діти вирушаймо з піснею додому.

Звучить під музику пісня:

Ой, там на веселім, на базарі

Продавали, купували, жартували.

І з покупками по тому

Повертаємось додому, тай додому.

Результат гри: діти у діалогах між з собою та вихователями знайомилися з предметами живої природи, визначали її походження та навчалися культури спілкування та поведінки з речами на ярмарку.

Далі пропонуємо другу дидактичну гру «Троє поросят».

Застосовуємо метод «мозкового штурму» та «мікрофон» для розвитку звукових компетенцій у дітей зі створення мовних ситуацій із наочністю.

Мета: розширити знання дітей про професії людей на будівництві, господарювання, розвивати допитливість, кмітливість, вміння планувати свої дії

та робити підрахунки, розвивати творчу уяву, моторику рук, дати уявлення про значення праці в людському житті, ознайомити з інструментами, виховувати повагу до працівників будівництва, дружбу та взаємодопомогу.

Обладнання: казка «Троє поросят», ілюстрації персонажів, малюнки будівельних інструментів, музичний супровід.

Хід заняття:

- Організація початку заняття

Любі діти, добрий день! Зичу праці і пісень.

А ще ,друзі, Вам бажаю сил, натхнення на весь день.

Добрий день, добрий день! Дякуємо за побажання.

На урок берем з собою знання, навички, старання.

- Основна частина

1.Мотивація навчання

Добре діло робиться, наче казка мовиться.

В морі тралер тягне трал, ловить срібну рибку.

В домні вариться метал, майстер робить скрипку.

Виростає красень дім, не злічити вікон в нім!

Тільки вийди на поріг – стільки стелиться доріг!

На яку не зверни – всюди стільки дивини:

Всюди діло робиться, наче казка мовиться!

Казки всі діти полюбляють, різні казочки читають.

Але не тільки почитати, в казку можна ще пограти і професію обрати!

2. «Мікрофон»

- Чи є у тебе товариш?

- Як його зовуть?

- Чи він справжній друг? Чому ти так вважаєш?

- Як він до тебе ставиться?

3. «Мозковий штурм»

- Кого вважають товаришем?

- Яка дружба є справжньою?